

פרוטוקול 22 נה

מישיבת ועדת שירותים ציבוריים
שהתקיימה ביום ה' ט"ז בסיון תשל"ד
6.6.74, משעה 10.10 - 11.45

נכחו: חברי הוועדה:

ח"כ ח. גרוסמן - היו"ר
ח"כ הלל זיידל
ח"כ מ. דרוכלט
ח"כ מ. ידיד
ח"כ מ. פרידמן
ח"כ ח. שמעוני
ח"כ מתילדה גז

מוזמנים:

מר שרלין - משרד החינוך
גב' שטיניץ - משרד החינוך
מר שמואל מרבך - משרד החינוך
מר דוד זהבי - משרד החינוך
מר יהודה כהנא - משרד החינוך
מר ח. מררי - משרד הסעד
גב' ג. שנברג - משרד הסעד
מר ש. מלכיאל - משרד הסעד
מר הלפון - ארגון המועצות האזוריות
גב' ח. אטיאס - ברית התנועה הקבוצית
מר א. בראל - מזכיר ארגון המועצות
המקומיות

מזכירת הוועדה:

ש. כרם

רשם:

"חבר המתרגמים"

סדר-היום:

1. קבוצות טיפוליות - סיכום
2. סידור ילדים במעונות

- 817 -

מקבל ב"ק 10.6.74

ח"כ חייקה גרוסמן, היו"ר:
אנחנו צריכים לשמוע היום דברי השלמה
או תשובה של נציגי משרד החינוך
ונציגי התנועות ההתיישבותיות והתנועה הבין-קבוצית שגם היא שותף
לקליטת ילדים.

למען האמת, אני מוכרחה שכאשר מר מררי
תיאר לנו את העברת הילדים למוסדות, לא קבלנו תמונה על המוסדות
עצמם ואיך הם נראים. היה מאד רצוי לו היינו יכולים לקבל רשימה של
מוסדות. פה רשום לפני שיש 201 מוסדות, והייתי רוצה לקבל רשימה
שלהן. לו היו לפנינו שמות, חלקן בודאי היו אומרים לנו. אם תאמר
"בן-שמן", אז כל אחד יודע מה זה בן-שמן. אם תאמר "הדסים", אז כל
אחד יודע מה זה הדסים. היינו מאד מבקשים לקבל רשימה של מוסדות
ציבוריים מצד אחד, ופרטיים מצד שני, והיכן הם נמצאים, וכמה ילדים
יש שם. אולי נחליט אף לבקר בכמה מוסדות.

ראשון הדוברים יהיה כעת מר דוד זהבי,
מהאגף לחינוך התיישבותי. בבקשה.

מר דוד זהבי:
עלי לציין שאינני מתייחס לבעיות של
בתי תנוקות בגיל הרך. אין לנו חלק
בזה, ואינני יודע מה מתרחש שם.

אני מדבר כעת על בתי הספר החקלאיים
וכן אדבר מעט על כתות המשך בהתיישבות, מכיוון שאני רואה שיש כאן
נציגים שלהם.

איך מגיעים ילדים ומי מגיע לבתי ספר
חקלאיים? לצערנו, נשתררה בארץ הדעה, שהמוכשרים הולכים לחינוך
עיוני, הפחות מוכשרים לחינוך מקצועי, ואלה אשר ניזקקים לעוד חינוך
הולכים לחינוך חקלאי. המישגה הזו גובע מאי-ידיעתו של מהות החינוך
החקלאי, אי-ידיעת המוסדות. ולצערי, אותם העובדים הסוציאליים ואותם
היוצאים הפדגוגיים אשר יושבים ברשויות המקומיות ובלשכות הסעד
הם חסרי ידע באופן מפתיע בענין זה.

ניסינו להזמין אותם כדי שילמדו את
הבעיה מקרוב, על מנת שיוכלו להדריך ולייעץ לאלה אשר ניזקקים ומסוגלים
ללמוד, אבל כנראה שההקפה הציבורית מטביעה את חותמה גם עליהם.
ואם עלינו לעשות משהו דחוף, אז קודם כל יש להכניס את היועצים
הפסיכולוגיים והמחנכים לסוד מהותו של החינוך החקלאי.

לבתי הספר החקלאיים מתקבלים ילדים
מבתי פרטיים, באמצעות לשכת הסעד, מעליית הנוער, מהאגודה לקידום
החינוך. למעשה, כל הזקוק לחינוך פנימייתי פונה לבתי הספר החקלאיים,
כי אלה הם המוסדות בחינוך העל-יסודי אשר נותנים אפשרות של קליטה
פנימייתית. כרגע אני מדבר רק על חינוך על-יסודי, כולל חטיבות
ביניים במידה מסוימת, ובמידה קטנה גם חינוך יסודי. יש לנו שלושה
מוסדות שקולטים גם בחינוך יסודי (בן שמן, שפיה, כפר הנוער הדתי).

אמנם הקו הדומיננטי בבתי הספר
החקלאיים - וזה המנדט שלנו מהחברה ומהמדינה - הוא חינוך להתיישבות,
אולם יחד עם זאת, אנחנו הרחבנו את הבסיס הזה ונערכנו כדי לתת
חינוך לכל הנזקק לו ולהכשיר אותו בדרך חיים שיבחר. כלומר, סיום
בית הספר החקלאי איננו מחייב עדיין בחירת המקצוע החקלאי. בזה חל
שינוי ניכר גם במערכת הלימודים, גם במערכת הבחינות, ובזה אמור הכל.

הנהגנו בבתי הספר החקלאיים גם חינוך
מקצועי משולב בחקלאות. כך שמסיים בית ספר חקלאי יכול ללכת לכל כוון

וכל הדרכים פתוחות לפניו. פה אני חייב לציין שמעולם לא נערכנו לפתרון בעיות סוציאליות בלבד. אנחנו רואים את החינוך החקלאי כחינוך הכרחי ונחוץ לחברה הישראלית, ושהוא צריך לתרום את תרומתו בפתרון בעיות חברתיות, אבל אנו מתנגדים לאכסקלוטיביות של בתי ספר חקלאיים לבעיות סוציאליות בלבד. אנו רואים כמישגה חינוכי אם נסגור ילדים עם בעיות סוציאליות במוסד ובכחה ובחברה ולהחזיק אותם כפרוטוטיפ של מקרה סוציאלי.

המזיגה בין האלמנטים השונים בחינוך החקלאי היא הנותנת את הדרך החיובית לפתרון הבעיות החינוכיות והסוציאליות. יחד עם זאת, התנגדנו לסלקציה שנובעת מרצון מובן של מנהלים להעלות את רמתם של המוסדות - סלקציה חיובית או שלילית - ומוסדות לא יהיו פתוחים למקרים כאלה, או שיקלטו לתוכם רק מקרים כאלה. איננו מקנים רק השכלה. אנו מקנים חינוך חברתי וחינוך לערכים, ובעיקר לעבודה. לצערי, נפגשתי עם עובדות סוציאליות אשר טענו נגד עבודה ואמרו: אם הילד יצטרך לעבוד, מתי הוא ילמד ומתי יתחנך. אנחנו רואים בעבודה חלק אינטגרלי וחשוב מאד לא רק מבחינה מקצועית חקלאית, אלא מבחינת גיבוש אופיו של האדם.

בתי הספר החקלאיים הפנימייתיים הם בהכרח בית למחוסרי-בית, ומחוסרי-בית הם לא רק מקרים סוציאליים מבחינה כלכלית או חברתית, אלא מבחינה מצוקה נפשית בבתי מסודרים. האלמנט הזה הוא לא פחות זקוק לחינוך פנימייתי מאשר השכבות העניות.

לא יכולנו להיערך לקליטת נערים חריגים - דפקטיביים, כי זה דורש הקמת מוסדות מיוחדים. בכל אופן, בחברת ילדים איננו ערוכים ואיננו יכולים להחזיק מקרים חריגים כאלה.

בעבודתנו זו קשרנו קשרים עם משרד הסעד, ועלי להדגיש שהמוסדות אשר מר מרי דיבר עליהם בחינוך על-יסודי, הם מוסדות של האגף לחינוך התיישבותי אשר פתחו את שעריהם גם לפנית משרד הסעד וגם לפנית עלית-הנוער. למעשה, עלית הנוער היום היא כעין משרד הסעד השני. רוב הילדים שבאים מעלית הנוער הם ילדי ישראל שהיה צורך למצוא בית עבורם, ועלית הנוער נכנסה היום לעובי הקורה וקולטת היום אלפי ילדים למוסדות פנימייתיים. לעלית הנוער עצמה יש שני מוסדות קטנים למקרים חריגים, וכל יתר פעולותיה מתבצעות בבתי ספר חקלאיים, במוסדות התיישבותיים.

אנו קשורים גם עם האגודה לקידום החינוך ועם המשרדים הפועלים בכוון של מציאת פתרון לבעיות נוער במצוקה.

וכעת, כמה מספרים. יש לנו 26 בתי ספר חקלאיים. יש לנו 7500 מקומות בפנימיות, מהם תפושים היום על ידי משרד הסעד כ-1700 מקומות (במספרים עגולים) ועל ידי עלית הנוער כ-1300. בסך הכל כ-3000 מקומות מתוך 7500 מקומות משמשים נוער אשר אנחנו מדברים עליו, וגאוותנו על כך.

בהתיישבות העובדת יש היום לעלית הנוער כ-1500 מקומות, ולמשרד הסעד כ-300.

בין שני המוסדות האלה יש שוני מסוים. עלית הנוער מלווה את הילדים גם על ידי פיקוח חינוכי, טפול פסיכולוגי ורפואי. משרד הסעד, רק במקרים חריגים, עושה את זה. בדרך כלל הוא מוסר את הילד לבית הספר, לפנימיה, ומנהל בית הספר משמש כאבא שלו.

ליווי מתמיד או כרטסת מלווה בחיי יום יום לא נהוגה במשרד הסעד.

מדוע לא הגיעו יותר ילדים? יש כמה סיבות לכך. אחת הסיבות כבר ציינתי: אי רצון לחינוך חקלאי, מכיוון שלא יודעים את מהותו. כמו כן אי-רצון להיקלט במוסדות קבוציים מתוך התנגדות לחינוך הקיבוצי, ומתוך תביעה לתעודות. אנחנו צריכים להיות מודעים לזה. אני מזכיר זאת כי אני חושב שלא רק היערכות פיזית דרושה פה, אלא גם היערכות ציבורית לפתרון הבעיה.

אני רוצה לעמוד כעת על תנאי הקבלה. עלות האחזקה בבתי ספר חקלאיים, לפי מחירים של ספטמבר 73, היא כ-7000 לירות לילד, לרבות שכר לימוד. בקבוצים זה כ-6000 לירות לשנה. סכומים כאלה מעולם לא ניגבו מהורים, לא מבעלי-כולת ולא ממיעותי-כולת. הכיסוי בא - א) מן ההורים, לפי דירוג סוציאלי. יש שני דירוגים: דירוג לשכר לימוד לכל הילדים, ודירוג לצרכי דמי פנימיה. ההורים משתתפים בדמי פנימיה לפי דרגתם עד מכסימום 1800 ל"י, פרט לפרדס-חנה ששם זה 3000 ל"י.

את יתר הכסף מקבלים ההורים בעזרה מקרן מילגות שהקמנו יחד עם המרכז החקלאי ועם מפעל המילגות של הסוכנות. משני המקורות האלה אנחנו מזרימים מליון ו-700 אלף לירות לעזרת הורים לכיסוי דמי פנימיה.

על ידי עבודת התלמידים - וזה גורם חינוכי חשוב מאד - מכסים במאזן המשק בין 500-750 לירות. תמיכת האגף לחינוך התיישבותי למוסדות אלה הוא שונה לפי סוג המוסדות. יש שלושה סוגי מוסדות: מוסדות שבבעלות הממשלה, ושם מכסים את כל הגרעון; מוסדות שהם בבעלות ציבורית,

אולי תפרט?

תיו"ר חייקה גרוסמן:

מר זהבי: יש ארבעה בתי ספר חקלאיים כאלה: כדורי, אשל הנשיא, יד נתן ועין-כרם. יש 5 מוסדות שהם תאגידיים ממשלתיים ששם יש השתתפות של גורמים אחרים, אבל עיקר הגרעון מכוסה גם הוא על ידי הממשלה: מקוה ישראל, בן שמן, הכפר הירוק, שפיה, הישיבה החקלאית, ועכשיו נכנסו בחלקו למעגל הזה גם כפר-גלים, שזה בשותפות עם עיריית חיפה, וכפר הנוער הדתי.

יתר המוסדות הם בבעלות של ארגונים ציבוריים: ויצו, מועצת הפועלות, התאחדות האכרים וכד'. אלה מקבלים מהאגף בשנה השוטפת כ-9 מליון לירות לכיסוי גרעונות. במלים אחרות, זאת תרומה להחזקת הילד.

התנועה הקבוצית מקבלת כ-2,5 מליון לירות עבור החזקת ילדי-חוץ. היתר מתכסה על ידי הבעלות: ויצו, מועצת הפועלים וכו'.

לעליית הנוער ולמשרד הסעד יש תעריפים שונים כשהם באים במקום ההורים, ובחלקם זה במקום ההורים. הם אינם תומכי מוסדות. הם משלמים עד 2500 לירות, כלומר, מכסימום עד 50% מדמי אחזקה של הילד, ולא כפי שמר מררי אמר שזה 80%-90%, כל זה אחרי שכר לימוד. האמת היא, שגם בשכר לימוד יש לבעלות גרעון מסוים.

היתה הצעה שניקח מוסד ונייעד אותו למקרים סוציאליים. אני מתנגד, (קריאה: לא היתה הצעה כזו) אם כן, אני כבר מסיר זאת.

היו"ר ח. גרוסמן:
יש כאן איזה אי-הבנה, מר מררי, מה בדיוק היתה ההצעה. אתם טענתם ואמרתם שאין לכם שום חשתי פיתוח. לפי הבנתי לא היה כל כך ברור למה אתם חושבים לייעד את תקציב הפיתוח, במידה והייתם מקבלים אותו.

מר מררי:
בעיקר לילדים עד גיל 14 וגם להקים חדשים.

מר זהבי:
על כל פנים, במערכת שלנו אנחנו מתנגדים לכך מבחינה חינוכית, וגם הבעלויות לא יסכימו שיהפכו את המוסדות שלהם למוסדות למקרים כאלה.

אני רוצה לציין בכמה משפטים את הבעיות המרכזיות שאנחנו רואים. כמובן, בכל המערכת הזאת יש בעיות חברתיות, תרבותיות וחינוכיות רציניות מאד, אבל אני מבין שלא כאן צריך להעלות את הבעיות האלה.

אבל אנחנו חייבים למצוא פתרון לכיסוי מוגבר של דמי פנימיה ולהתקרב לאותם 75% ו-90%, מכיוון שהבעלויות חיות ממגביות. הן מוכנות למסור לנו היום חינוך-איך-כסף 10 מוסדות עם כל הרכוש, אילו המדינה היתה מוכנה לקבל אותם לידיה. בין המוסדות נמצא עיינות, עירון חדרה ואחרים. הם מוכנים למסור זאת לנו, כי הם אינם מסוגלים לאזן את התקציבים. דמי אחזקה ריאליים או השתתפות מתאימה בדמי אחזקה ריאליים, ולא מצד ההורים כי ציבור ההורים איננו מסוגל לעשות זאת - יש לנו רק 2% של הורים שמשלמים דמי פנימיה מלאים נומינליים - אז אנו רואים זאת כבעיה מרכזית.

הבעיה שמעסיקה אותנו, נוסף לכך, היא הקמת פנימיות. לפני שנתיים הלכנו לוועדה שפעלה מטעמה של ראש הממשלה וביוזמתה בקשר לנוער במצוקה, והגשנו תכנית על הקמת 15 פנימיות בבתי הספר החקלאיים, שכל התשתית שלהם כבר קיימת עם חדרי אוכל, חדרי ספורט, כחות לימוד, מעבדות, משק חקלאי וכו'. דיברנו על הקמת 15 פנימיות במקומות שונים כדי להרחיב את כשור הקליטה לעוד אלף ילדים. אלה הם מוסדות פנימייתיים שהם יש להקים חדרים לקליטת ילדים נוספים מגיל 12 עד 17. (קריאה: אין זו תשובה לילדים קטנים ולילדים חריגים) אין לי תשובה ל-25 אלף בני נוער במצוקה עמוקה, אבל זאת תרומה לעוד אלף ילדים. (קריאה: זה כולל את חטיבת הביניים?) זה לא כולל את חטיבת הביניים, אלא במוסדות מסוימים ובכמות קטנה.

שמעתי כל מיני דברים שנאמרו בישיבות, ובין היתר נאמר שיש מקומות פנויים ושהמצב קטסטרופלי. מעולם לא אמרנו שיש מקומות פנויים. בדיעבד היו כמה מקומות פנויים בעיינות, מהסיבה שעדה מימון ז"ל שאפה להפוך את המוסד למוסד אקדמי ולא רצתה לקבל ילדים. בספטמבר 73 החזרנו כ-800 ילדים מאחר ולא היו מקומות. (היו"ר ח. גרוסמן: איזה סוג של ילדים?) כל סוגי הילדים. עלית הנוער, קרי - משרד הסעד במרכאות החזירה 1927 ילדים מכיוון שלא היו מקומות. ביניהם היו כשליש מקרים קשים מבחינה חינוכית ושני שלישים שהיו זקוקים למקומות. (היו"ר ח. גרוסמן: כמה הוחזרו יחד בשנה האחרונה?) כ-2700 ילדים, כולל עלית הנוער. כל זה מדובר רק לגבי אלה שפנו, כי יש גם אנשים שלא יודעים לפנות.

אנחנו מציעים להקים 15 פנימיות במוסדות חינוך חקלאיים, לקליטת אלף ילדים. נכון שזה לא יפתור את הבעיה, אבל אנחנו חושבים בצורה ריאליית.

אנו מציעים להקים בהתיישבות העובדת פינות נוער לקליטת ילדים. יש לנו מאבק עם התנועה הקיבוצית.

היו"ר ח. גרוסמן:
אני חברה בתנועה הקבוצית וזה דוקא
מענין אותי.

מר זהבי:
יש לנו מאבק רציני על קליטת חברות
נוער, על השלמת כתות וכד'. הבעיה
האינטגרטיבית גם פה מופיעה. אבל הייתי רוצה שתחננו לנו אפשרות
להיאבק מאבק ממשי על ידי זה שנוכל להציע להם פינוח נוער לעוד אלף
ילדים.

אני מסיים בשני דברים: א) אינני רוצה
להיכנס לויכוח הזה: של מי המונופול על חינוך הילדים. יש חלוקה
מסוימת של פונקציות, ואם היא בריאה או לא אינני יודע. אחריות
מיניסטריאלית אינה מונחת על השולחן הזה בשאלה הזאת. לעת עתה אנחנו
מסוגלים להתקיים בשיתוף פעולה עם משרד הסעד, עם עלית הנוער ועם
כל הגורמים. יזמנו גם כמה פגישות כדי שיהיה תיאום בהכוונה ובקביעת
תעריפים, וכאשר נממש את זאת, נלך הלאה.

אני מסיים ומזמינכם לבקר במוסד
כדי שתוכלו לראות זאת מקרוב.

היו"ר ח. גרוסמן:
תודה לך. כעת רשות הדיבור ניתנת
למר מרבך על מחוננים. אינני רוצה
לבוא במקום וועדת החינוך, והדגש שלנו הוא על אותם ילדים שמופנים
למוסדות, מנקודת ראות של מצוקה סביבתית, משפחתית ואחרת. הילדים
האלה הם אשר מעסיקים אותנו, והדגש צריך להיות עליהם.

מר מרבך:
אני מדבר על האגודה לקידום החינוך
קרי - האוצר מממן את כל הפעולה של
האגודה הזאת. זאת אגודה עותומנית שמסיבות מסוימות קמה כגוף נפרד
ממשרד החינוך. כל הילדים שמוחזקים על ידי המסגרת הזאת מוחזקים
על ידי אוצר המדינה דרך משרד החינוך.

היום יש לנו כ-2300 ילד שהם מפוזרים
ב-22 מוסדות, מתוכם 6 מוסדות שקולטים אך ורק את התלמידים מסוג זה
שעליו אני מדבר. אם אני מדבר על גיל, כוונתי היא לגיל בית ספר על-
יסודי, החל מכחה ז' עד י"ב. זהו היקף הפעולה. הרוב הוא בכחות
ט-י"ב.

המטרה של המוסדות האלה היא: עזרה
לתלמידים נזקקים בעלי יכולת אינטלקטואלית טובה לסיים בית ספר על-
יסודי ברמה גבוהה יותר, או ברמה סבירה של המסגרת העליונה;
אינטגרציה חברתית של תלמידים מבני עדות מזרח עם בני משפחות מבוססות
בבתי ספר שאיתם הם ילמדו יחד. יש מוצר לוואי חשוב מאד שלא הוזכר,
אבל חשוב שיזכר פה - הילדים האלה שמכניסים אותם לתוך מוסדות
אחרים מופיעים כגורם מזרז בעיקר במוסדות של החינוך ההתיישבותי.
הם מעלים את הממוצע האינטלקטואלי, הם מושכים כלפי מעלה את אותם
הילדים שיכולתם ההשכלתית נמוכה יותר. זה עוזר למורה להעלות את
רמת הלמודים. לשם כך הוקמה האגודה הזאת.

הקריטריונים לקבלה הם שניים:
הילד חייב להיות בעל יכולת אינטלקטואלית סבירה; הילד חייב להיות
ממשפחה או ממצב סוציאלי המבקש לבוא לעזרתו כי בתנאיו-הוא לא יוכל
לסיים למודים בהתאם ליכולתו האינטלקטואלית.

אנחנו מקבלים את הילדים באמצעות
בתי הספר. מנהלי בתי הספר ממליצים על תלמידים. כל אוכלוסית
התלמידים הזאת עוברת מבחני כושר, לא הישגים לימודיים. קבוצת
ילדים שעונה לדרישות הקריטריונים שאותם ציינתי מובאת לראיונות
אישיים. לפני המראיינים מונח אז דו"ח פסיכולוגי, דו"ח פדגוגי,

דו"ח רפואי, דו"ח סוציאלי בקשר למשפחה והתרשמות הוועדה על הילד.
אחר כך הילדים האלה מתפזרים בשנת הלימודים לכל המסגרות.

כמה מלים על האוכלוסיה: כ-79%

מאוכלוסית הילדים האלה הם ילידי הארץ. כלומר, הילדים נולדו בארץ.
84% מוצא האב והאם מארצות אסיה ואפריקה, ביניהם 3,6% האם ילידת
הארץ, ו-4% האב יליד הארץ. כלומר, רוב הילדים הם מעדות המזרח.

חעסוקת האב: פועלים שהם עובדי כפיים.
הם מעל 60% של האבות. 10,8% מוגדרים כ"אינם עובדים".

צפיפות דיור: 68,3% של הילדים האלה
הם מעל לשלוש נפשות בחדר. 61,5% הם מעל 5 ילדים במשפחה. זאת אומרת,
זאת אוכלוסיה נזקקת, שליש עליון של הטיפוח, בעלת יכולת לסיים את
הלימודים.

המפעל עובד החל מחשכ"ח, זאת אומרת,
כ/14 שנות עבודה. והוה אומר שאפשר כבר לסכם דברים. ישנו מעקב צמוד
אחרי המסגרת הזאת. בוגרים רבים הם כבר בוגרי אוניברסיטאות היום
והם נתנו את הדחיפה להעלאת אחוזי עדות המזרח באוניברסיטאות. זאת
מטרה מוצהרת, ולכן אני מציג אותה למרות שיש גם דעות אחרות.

כמה הערות כלליות שהייתי מבקש שהפורום
הזה יתייחס אליהן. אני הייתי רוצה שנתייחס לחינוך פנימייתי לא כמטרה,
אלא ככלי חינוכי. זאת אומרת, זה אחד מהכלים החינוכיים כדי לפתור
בעיות חינוכיות סוציאליות של אוכלוסיה מסוימת. החינוך הפנימייתי לבש
ופשט צורה בהתאם לצרכים ולמטרות. ברור שאנחנו עומדים עכשיו בפני
תקופה שבה ילדי מצוקה מחייבים אותנו מחדש לעשות רביזיה במחשבה
שלנו לגבי קליטת תלמידים אלה.

אני רוצה להזכיר את התנודות השונות
שהיו. אם בהתפתחות ההסטורית הפנימיה היתה רק בית מקלט ומחסה ליתומים,
חולי נפש או לילדים מפגרים, הרי לאט לאט היה צריך לפתור בעיה של
ילדים שבאו ללא הורים. זה עסקה עלית הנוער. צצה בעיה של ילדים
עבריינים, ומשרד הסעד היה מוכרח להירחם אליה. בשנות ה-30 כשהגיעה
עליה גדולה מגרמניה הביאה לפער גדול בין ילדי תימנים דאז או שכונת
הפחים דאז והעליה החדשה, והביאה את הילדים האלה לעזובה גדולה,
ועירית חל אביב היתה נאלצת לפתוח מוסדות פנימייתיים עבורם, כי לא
היו מוסדות כאלה. בצורה כזאת אנחנו רואים את הישיבות, את המוסדות
שלנו, ונדמה לי שכל הדברים האלה מחייבים אותנו מדי פעם בפעם לשאול
את עצמנו לאן אנחנו מובילים את המסגרת החינוכית הזאת.

יש לי הרגשה שאנחנו עומדים עכשיו
בפני איזו שהיא שוקת שבורה לגבי קליטת ילדים מסוימים בגילים צעירים.
חוק חנוך חובה באיזה שהיא צורה מחייב כל ילד להגיע לבית הספר, אבל
איננו יכול להכריח כל ילד לשבת בכיתה. יוצא שיש לנו אוכלוסית ילדים
שלהם אין לנו חשובות. חלקם מוצאים את פתרונם בקבוצים, חלקם במשפחות
אומנות, חלקם בתוך המוסדות הקיימים, אבל נדמה לי שיש אוכלוסיה
מסוימת שהיא נשארת בנפה. כל מוסד בחר לו את מה שבחר, ובכל אופן
נשארת קבוצת ילדים בנפה. נדמה לי שבאיזה שהיא צורה יש להתייחס
לבעיה זאת.

אני הייתי רוצה שהוועדה הזאת תתייחס
למצב שקיים היום בארץ. היום מטפלים בפנימיות 6 משרדים ממשלתיים.
מטפלים בפנימיות גופים ציבוריים כמו: עלית נוער, ויצו, משען, נשות
מזרחי. (קריאה: איזה משרדים ממשלתיים מטפלים?) משרד הסעד, משרד
החינוך, משרד העבודה, משרד התקשורת, משרד הבריאות, משרד הבטחון.

כלומר, 6 משרדים ממשלתיים מטפלים היום בבעיה זאת. אחר כך עליה הנוער, ויצו, משען, נשות מזרחי, בני עקיבא, מפעל להכשרת ילדי ישראל, האגודה ועוד רבים אחרים.

שמענו שמוסדות ציבוריים עלו על המפה ובנו בעיקר לילדים נחשלים, כי שם אפשר יותר להרויח.

ברור שבגלל ריבוי המטפלים יש לי הרגשה שבנושא הזה נופלים בין הכסאות ילדים. יש לי הרגשה שנוצרת כפילות וחפיפה מיותרת. לא יעלה היום על דעת אף אחד לבטל את עבודתם הברוכה של כמה גורמים ציבוריים שעוסקים היום במלאכה הזאת, אבל נדמה לי שהכרחי בשנת ה-26 למדינה, לחשוב על הקמת איזה שהיא מסגרת-גג המתאמת והקושרת את כל המסגרות האלה שמטפלות במסגרת פנימית. אני רואה את המסגרת הזאת כמסגרת שתסווג את המוסדות, שתהיה בעל סמכות לפתוח ולסגור מוסדות, ליצור תקנים לגבי מוסדות, לדאוג לכוח אדם למוסדות, לכוח הדרכה במוסדות - כל הדברים האלה אינם נמצאים היום. (היו"ר ח. גרוסמן: איך אחת משאיר את העניין של קבלת ילדים?) צריך להיות סיווג ומיון. לכל ילד צריך להיות מוסד מתאים, והיום אין לנו לכל ילד מוסד מתאים. זאת אומרת, מישהו צריך לקשור את הדברים.

היו"ר ח. גרוסמן: אחת הנקודות של הויכוח היחה, מי שולף את הילד הזקוק?

מר מרבך: כל אחד עושה את זה בדרכו שלו. למשל, לי יש מערכת מיון משלי, למשרד הסעד יש מערכת מיון משלו וכו'. באיזה שהיא צורה כל אחד עובד בפינתו-הוא, והשאלה היא, אם לא הגיע הזמן לחבר את הדברים האלה.

מאחר והממונה על חוק חינוך חובה הוא משרד החינוך, ורוב מוסדותיו הם בידי משרד החינוך, הייתי רואה את משרד החינוך כעיקרי בנושא. לא הייתי רואה אותו כאחראי, כי אין הוא יכול היום לבטל מסגרות ציבוריות חזקות הקיימות בשטח, אבל מישהו צריך להיות הגורם המתאם.

אני חושב שבעיני הילדים בגיל בית ספר יסודי, הנושרים או עומדים על סף הנשירה, ושאינם נקלטים במוסדות הקיימים מחייבת מציאת פתרון. היא חייבת להדאיג אותנו, כי זאת עתודה לילדים עבריינים לעתיד לבוא, אם אנחנו לא נפתור את הבעיה הזאת בצורה דחופה.

לסיכום, הייתי מבקש לראות כמה דברים. לדעת אנשים שעוסקים בפנימיה, הרי יש לראות אותה ככלי חינוכי שמסוגל לפתור בעיות של ילדים בעלי רקע או משקע סוציאלי חמור. הם מסוגלים לשקם אותו ולחנך אותו מחדש. נדמה לי שמסגרות פתוחות אשר מתמודדות עם הבעיה הזאת אינם יכולים לפתור זאת. מסגרת פנימית היא טוטאלית, היא מחזיקה את הילד במשך 24 שעות, היא מרחיקה אותו מקונפליקט עם המשפחה, מבעיות הרחוב, ונדמה לי שזה הפתרון.

חוסר מקום קליטה לילדים במצוקה בעיקר בגיל בית ספר יסודי מחייב פתרונות.

היו"ר ח. גרוסמן: תודה רבה לך. וכעת מר כהנא.

מר כהנא: עד כה קבלנו תיאור על פעילות של משרד החינוך בתחום של פנימיות. מדובר היה בעיקר על גיל 14 ומעלה, ובמידה מסוימת על גיל 12 ומעלה. כולנו יודעים היטב שהבעיה של הילד העזוב והעברייני לעתיד והילד הנושר אינה מתחילה בבח-אחת בגיל מסוים, בגיל 12. הבעיה מתחילה

מכחות בית הספר היסודיות, אם לא עוד לפני כן בגיל הגן. וכאן הקושי, ולכן משרד החינוך החליט להרחיב את פעילותו מעבר לשתי היחידות שנציגיהן דיברו עד כה. מזה שנה-שנתיים משרד החינוך מטפל בילדים החל מגיל 6 עד גיל 12 ו-14, ומשתדל באמצעות המפעל להכשרת ילדי ישראל למצוא להם פתרון במסגרות שאני אציין, ואתן גם מספרים שלמים יותר מאלה שנמתי בפעם הקודמת.

המדובר הוא, כמובן, בילדים שאינם מסתגלים לכתה, שאינן להם הישגים למודיים, שהם בסכנת נשירה כשהסיבה העיקרית היא הבית ההרוס, מבחינה סוציאלית. כמובן, שעבר הזמן שמשרד החינוך יכול היה לומר למורים יועצים או לפסיכולוגים או למחנכים טובים שהעניין הוצאתו של ילד מהבית זה עניין משרד הסעד. משרד החינוך אינו יכול לפטור את עצמו, ואינו רוצה לפטור עצמו מאחריות לנושא זה של תלמידים הזקוקים ליציאה מהבית לפנימיות. הוא רוצה ומנסה לתאם פעולה עם השרותים הסוציאליים, עם השרותים הבריאותיים, וביחוד לעזור במיון ילדים ובהפניתם בעזרת המפעל להכשרת ילדי ישראל.

בשנה שעברה סידר משרד החינוך באמצעות המפעל להכשרת ילדי ישראל ילדים מגיל 12 עד גיל 14 באמצעות עלית הנוער. סודרו 350 תלמידים הופנו 700 ו-350 לא הגיעו. לא שלא היה מקום עבורם, כי היה מקום עבור חלק מהם, אלא פשוט לא הגיעו ונפלו בדרך.

פה אני רוצה לומר ששיתוף הפעולה שלנו, של המשרד, עם העלית הנוער הוא שיתוף טוב, מבורך עלית הנוער הודיעה לי לפני כמה ימים שהם חושבים בשנה הבאה להשיג קבלת ילדים שלא באמצעות משרד החינוך. הוא חושב שיש להפסיק עם התופעה של הורים וילדים היושבים בפרוזדורים ומתדפקים על הדלתות ללא כל הכנה מוקדמת של התלמידים עד גיל 12, ומעלה. (מעל גיל 12 זה רק דרך עלית הנוער ועד גיל 12 זה באמצעות המפעל לילדי ישראל)

חוץ להפניה לעלית הנוער של גילאי 12 ומעלה, המפעל להכשרת ילדי ישראל אחראי עכשיו ל-260 ילדים בקבוצים השונים. מתוכם 70 הופנו על ידי השרותים הסוציאליים. פה היחה טעות למר מררי בפעם האחרונה, כשהוא דיבר על 260 ילדים, ואמר שאלה הם הילדים שסודרו על ידי משרד הסעד, כלומר, שמספרים אלה משקפים את המספרים שמשרד הסעד אחראי עבורם. יש לו קשר לגבי רק 70 ילדים אלה.

מר מררי: 260 ילדים שמופיעים אצלי סודרו על ידי לשכות סעד בקבוצים. אין לי שום טעות.

מר כהנא: אני מדבר על 260 או 266 שסודרו על ידי המפעל, ו-70 מהם באמצעות השרותים הסוציאליים. מלבד זה היחה התחלה של סדור תלמידים בפנימיות הנתמכות על ידי משרד החינוך, כמו: אמירים, ובשנה הבאה נוה-חנה, ובמסגרות אחרות, כמו: הדסים, ולעתיד נוה-הדסה. אין פה בעיה של תחרות עם משרד הסעד, כי, למשל, בנוה-הדסה ובהדסים יש מקום לילדים בעלי רמה בינונית ומעלה. יש קושי בסדור לילדים בעלי רמה נמוכה יותר, אבל הטענה של מר מררי, שמשרד החינוך מסדר רק ילדים ותלמידים טובים וברמה גבוהה, כמובן, שאינה נכונה. יש ילדים שיש להם פער למודי, ואת אלה אפשר להפנות בעיקר לנוה-חנה ולאמירים שמשרד החינוך תומך בהם, אבל אם רוצים לסדר ילדים הזקוקים לסדור ברמה טובה יותר, אז חייבים לסדר אותם בקבוצים; ואותם ילדים שמשרד הסעד מסדר בקבוצים, גם הם ברמה טובה למודית וחנוכית, כי אחרת הקבוצים אינם מקבלים אותם.

מה שדרוש עכשיו, עד הפתרון היסודי שאולי יימצא - וגם מר מררי הציע על כך בפעם האחרונה - שצריך להחליט על כך שמשרד אחד או רשות אחת תרכז את כל הנושא הזה של סדור ילדים בפנימיות. לפי הנתונים שיש לי, אז בדו"ח של הוועדה הבינמשרדית לילדים במצוקה הוא מדבר על 50 אלף ילדים במסודרים בפנימיות במדינת ישראל, ואילו לפי הידוע לי יש 70 אלף ילדים המסודרים בפנימיות, שזה מהווה 5% מהאוכלוסיה של גילאי אפס עד 18, בה בשעה שבארץ כמו אנגליה זה 3%.

היו"ר ח. גרוסמן:

זה רק הוכחה לכך שחבל שאין מוסד אחד מוסמך שיוכל לומר באיזה אוכלוסיה מדובר.

מר כהנא:

אני לא יודע אם מישהו יכול לתת מספר מדויק, אבל לפי הערכת אנשים שאני עובד איתם, בערך 2000 תלמידים בגיל בית ספר יסודי זקוקים לסידור, ואינם מסודרים. יש כאלה שטוענים שהמספר הוא רחוק מהמציאות, כלומר, שיש פה המעטה.

אם כן, למעשה, משרד החינוך בשנה הראשונה לפעילותו בתחום הזה של הפניית ילדי מצוקה לפנימיות סידר 646 ילדים, כפי שפירטתי. אני מקווה שהאפשרויות האלה תלכנה ותגדלנה עם הקמת פנימיות נתמכות על ידינו המיועדות לגיל זה, ולפי שיטה שיכולה להבטיח להם תמורה לבית החרום.

מה שלדעתי חשוב כרגע, כל עוד לא יוחלט על משרד אחד או מרכז אחד שירכז את כל הנושא של הפנימיות, דרוש תיאום בין הגורמים הפועלים עכשיו. משרד החינוך לא בא להתחרות ולדחוק את רגלי משרד הסעד בסידור ילדים. הוא בא להוסיף מסגרות, הוא בא להרחיב את אפשרות הקליטה בקבוצים, ויש כאן רעיונות ומחשבות שונות. הוא מסדר מספר ילדים קטן רק כפתרון אחרון במסגרות שבהן גם משרד הסעד מסדר. זה לא התבטא ביותר מאשר עשרות ילדים, ובעיקר אותם הילדים שמתברר שאין להם מקום בחודשי הקיץ לא בקבוץ ולא בפנימיות שמשרד הסעד מפקח ותומך בהן.

ואם אמנם אנחנו מדברים על טובת הילד, הרי מה שדרוש לנו כעת הוא תיאום בשלב זה בין בית הספר - בין המורה היועצת - בין הפסיכולוג - בין המורה לבין אנשי העבודה הסוציאלית.

אני לא רוצה לנגוע בנקודה הזאת של המצב בפנימיות. אני חושב שמה שמענו שלשום מפיו של מר מררי הוא מדאיג - שהמצב בפנימיות הוא טוב לדעתו, כנראה, וכל הבקורת שהושמעה אינה מוצדקת. אני חושב שזה מדאיג ומסוכן. אנחנו יודעים היטב שהמצב בפנימיות רבות איננו טוב, הילדים נשחקים, האישייות שלהם אינה יכולה לבוא לידי ביטוי, ואין פה האשמה כנגד גורם אחד. גורמים אחדים וסיבות אחדות יכולות להסביר את המצב. יש צפיפות במוסדות, אין כוח-אדם במידה מספקת; יתכן ויש בעיות תקציביות.

אני אסיים בהבאת כמה הצעות לפני הוועדה, ואני אגע גם בנקודה זו של המצב בפנימיות כרגע.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני רוצה לשאול משהו. כל משפחה פרטית שמוכיהח שיש לה מטרז' מספיק, יכולה לפתוח פנימיה, או שהיא צריכה רשיון לפי קריטריונים מסוימים? מי נותן לה את הרשיון?

מר כהנא:

כל מי שרוצה לפתוח, בין שזה אדם פרטי ובין שזה גוף ציבורי, שרוצה לפתוח היום מוסד, גם אם זה מוסד משפחתי, צריך לבקש אשור ולקבל

רשיון. התקנות המצורפות לחוק פיקוח על המעונות 1965 קובעות בדיוק סטנדרטים. אני רק אזכיר כמה מהם בכדי שהענין יהיה ברור. לדוגמא, בחדר שינה של ילדים יש חובה של 4 מ"ר לכל מטה. אני מדבר על חדר שינה, כי בחדר אוכל זה אחרת. כמו כן נאמר, שעל כל 8 ילדים יש צורך במערכת שרותים: בית שמוש, מקלחת, כיור. כל הדברים מפורטים. יש צורך באשורים מטעם משרד הבריאות, הג"א, מכבי אש שכל הנושאים הקשורים בהם הם תקינים.

למוסדות הישנים שהיו קיימים כבר בשנת 65 נעשתה להם הנחה, וקבלו את המצב, אבל לאט לאט משנים אותם. זה חלוי בתקציב. החדשים אינם יכולים לפתוח בלי התקנות האלה.

בפעם הקודמת הבאתי לכם חומר על הפנימיות. בסוף ישנן הצעות ומסקנות, ואני הייתי רוצה לסיים במספר הצעות שנמצאות שם. הצעה אחת היא, להעביר את הפיקוח והאחריות על הפנימיות למשרד החינוך. כלומר, נכנסים מפקחים לכל פנימיה מטעם עליית הנוער, משרד הסעד, הפיקוח על הלמודים, אבל אין גורם אחד אחראי למוסד כולו כמסגרת חינוכית, וברור שזה צריך להימטר לידיים של מחנכים. (קריאה: בחנוך העל-יסודי יש) אני מדבר על הגילאים האלה, 14-12-6.

הצעה שניה: לפעול לקראת תיאום ושיתוף פעולה הדוק בין עובדי חינוך לבין עובדי הסעד. (קריאה: עובדי הסעד או משרד הסעד? זה הבדל גדול מאד) גם עובדי הסעד וגם משרד הסעד.

קריאה: כל זה יפה וטוב. לפני כשנתיים משרד החינוך התחיל לטפל בנושא הזה של הוצאת ילדים מהבית בגיל בית ספר יסודי, ומשרד החינוך ידע שיש מישהו שמטפל בזה - רע או טוב, זה לא חשוב כעת - ומה עשה משרד החינוך לפני שנתיים כשנכנס לנושא, על מנת לתאם את זה עם אותו משרד ממשלתי אשר מטפל בנושא הזה במשך השנים.

מר כהנא: פניתי מספר פעמים בדרך זו ואחרת למרמרי, למנהל המחלקה לטפול בילד, ואני מסכים איתך בהחלט שמה שצריך הוא תיאום בכל הדרגים במרכז, במחוזות וברשויות המקומיות. שם צריך להיות התיאום בין מחלקת החינוך לבין מחלקת הסעד המקומית, ובמקום שזה נעשה עכשיו, אפשר לראות את התוצאות הטובות.

קריאה: רק לאינפורמציה. ב-1 במאי 72 התקיימה ישיבה בלשכתו של שר הסעד, והוטל עליו ליזום את הפגישה הזאת לתיאום.

מר כהנא: לפני חודשים מספר התקיימה פגישה אליה הזומנו נציג משרד הסעד, עליית הנוער, החינוך במגמה להביא לידי תיאום ועבודה משותפת בשלב הנוכחי. אינני יודע אם התקדמו הרבה, אבל בהחלט יש אפשרות להתקדם אם כל הגורמים יהיו מעוניינים בכך.

אני מגיע להצעה השלישית שהיא החשובה ביותר: משרד החינוך צריך לתת תקציבים. עיני לא צרה בכל ההצעות שהושמעו עד עכשיו לגילאים 14 ומעלה לפנימיות חקלאיות ולמחוננים, אבל צריך שינתן תקציב הדרוש להקמת פנימיות לילדים בגיל בית ספר יסודי, מגיל 6 ומטה עד גיל 12 שהוא הגיל הקובע והקריטי. ככל שנקדים לטפל בגיל זה, כן ניטיב לעשות לאותם הנערים שאחר כך משוטטים ברחוב וצריכים את חסות הנוער וקציני מבחן וכו'.

ההצעה הרביעית: להקים וועדת צדיקה שתהיה מורכבת כפי שצריכה להיות מורכבת, ולבדוק את המצב הקיים

בפנימיות בהן מתחנכים רבבות תלמידים; להציע הצעות לתקון המצב ואולי להצביע גם, בעקבות זה, על הצורך בהקמת פנימיות נוספות.

גב' ח. גרוסמן: תודה רבה. כעת נשמע את גב' חניטה אטיאס מברית התנועה הקבוצית.

גב' חניטה אטיאס: שמעתי הרבה מאד ובמיוחד את סוף דבריו של מר מרבך, אין כל ספק שלאחר 6 חודשים בעבודתי הגעתי למסקנה שאם לא תהיה מסגרת גג ראשית שתטפל בענייני נוער, לא נוכל להגיע לשום פתרון, וכאן ימשיכו ילדים ליפול בין הכסאות ובין המוסדות. זו אולי אחת הסיבות שגם אצלנו, בתנועה הקבוצית, זה מהווה גורם.

אנחנו מקבלים ילדים בשלוש פורמציות. ילדים משולבים לבית הספר ולכתות שלנו עם בני המשק; ילדים שמתחנכים בחברות נוער עצמאיות שמגיעות דרך עליית הנוער; נערים שבאים דרך משרד העבודה למסגרת עובדת שמצורפת אליה מסגרת של חינוך אזרחי.

הילדים שבאים לכתות משולבות שלנו הם לרוב ילדים מבתי ספר יסודי וגם חיכון, אבל לרוב לבתי ספר יסודי. אלה ילדים מכתה א' עד כיתה ז' וגם ח', שלצערי הרב, אנחנו קולטים אותם וזה מחייב אותנו למיון קצת קפדני, כי הילד צריך להשתלב בתוך הכיתה הקיימת עם בני המשק, ברמה הלמודית הקיימת.

אנחנו משתדלים לתת את מלוא העזרה לילד, אפילו אם הוא בהתחלה בזמן המיון לא עונה על המבחנים שאנו מציגים לו. אבל אם אנחנו מגלים אצל הילד איזה פוטנציאל לימודי, אנו נוטים לקבל אותו. שאר הילדים מכתה ז' עד י"א-י"ב, באים לרוב דרך עליית הנוער. אלה ילדים שאם הם בעלי פוטנציאל לימודי, כי אז הם משולבים לכתות מוצמדות שלנו, ואם זה ילדים שיש להם "רמה ג", כלומר, שהמדוע שלהם ירוד, הרי אנחנו נותנים להם חינוך בחברות נוער עצמאיות, שהן בדרך כלל חברות שבאות דרך עליית הנוער.

החינוך של חברות נוער עצמאיות הוא לרוב חינוך עיוני, וגם משולב בצורה מסוימת בחינוך מקצועי, אבל לא על טהרת המקצועי (מסגרת כחות עמלניות וכו').

בחש"ד קלטנו 2200 ילדים בתנועה הקבוצית, כשמחוקם יש 330 ילדי סעד. שאר הילדים באים דרך עליית הנוער שעוסקת היום בילדי מצוקה ורק בילדים הזכאים לתמיכה. מעט מאד מהילדים האלה הם ילדים פרטיים. זה לא מגיע ל-10%. ילדי הסעד מתחנכים דוקא בכתות היסודיות שלנו והעל-תיכוניות.

אני רוצה לציין לשבח את שיתוף הפעולה שלנו עם משרד הסעד. אם הוסבר כאן שעליית הנוער מלווה את הילד ביעוץ פדגוגי ובפיקוח, הרי לנו יש מקום שראיתי לנחוץ להזמין אליו את הוועדה לשרות הנוער שליד ראש הממשלה - את מר ברוך לוי עם כל הוועדה. עשינו סיור בבית הספר האזורי עין חרוד-הל יוסף שבו מתחנכים הרבה מאד ילדי סעד. שמענו שבחים רבים ממנהל בית הספר על הטפול המסור של עובדי הסעד ששלחו את ילדי הסעד למקומות האלה, והבקורים התמידים שלהם.

אלה הם שני הגופים שלרוב אנחנו עובדים איחם: משרד הסעד ועליית הנוער. כעת אנחנו עובדים גם עם משרד הבטחון. מיותר להגיד לכם שהחינוך הקבוצי הוא בעל ערך רב. יש הרבה מאד פניות אלינו. אצלנו אפשר להשיג תעודת בגרות, מר זהבי, והפניות ממשרד הבטחון, מעובדות סוציאליות הן רבות, כי

נוסף לחינוך שלנו אנחנו נותנים את המשפחה המאמצת שהיא מאד רצויה בחינוך ילדים אלה.

איך לנו מקומות. יש לנו קשיים בקליטה. יש לנו בעיה של שכון, הצוות ועלות האחזקה. אתחיל בעלות האחזקה: הילד שללו בפנימיה שלנו עולה 6000 לירות לשנה. הילדים שמתחנכים אצלנו מקבלים אותו כמו ילדי הקבוץ, בביגוד, בשעורי עזר, בשיט, בטיולים, בחנוך מוסיקלי, בכל. ועם כל התמיכות והשתתפות המוסדות, הן ממשרד הסעד והן מעלית הנוער והן ממשרד החינוך, תמיד המשק נשאר עם גרעון כספי שנע בין 1000 לירות לשנה לילד עד 2500 לירות לשנה לילד. חברים, אל נשכח שאנחנו חנועה של עמלים, של עובדי כפיים, ולפעמים במצב המישקי של משק שאמנם רוצה מאד לתרום ולעשות, זאת נקודה חשובה מאד.

אני לא רוצה להתעכב כאן על הבעיות הטכניות ואי-סדרים של תשלומים וכו'. כל זה נובע מריבוי מוסדות, ובודאי שאנחנו, אנשי הקבוץ, לא מומחים בהתרוצצויות האלה.

אינני רוצה להרבות בדברים. אני מוכנה לענות על שאלות. בשנה האחרונה קלטנו 2200 ילדים מכל הגילים. אנחנו עומדים בפני הרחבת קליטה. בתשל"א היו בתנועה הקבוצית קרוב ל-4000 ילד. בתשל"ב היתה ירידה, בתשל"ג גם היתה ירידה. בתשל"ד היתה עליה קלה, אם כי זה עדיין בשלב ירידה באופן יחסי. אנחנו עומדים לתגבר את הקליטה ויש לזה סימנים חיוביים בתשל"ה. אז נגיע ל-3500 ילדים, כולל ילדים עובדים. עדיין לא דיברתי על המסגרת השלישית שנקראת מסגרת הכשרות צעירות, שהיא בבעלות משרד העבודה והאגף לחינוך התיישבותי. אלה נערים בני 15 שעובדים במשק משך 5 שעות. הם נשרו מהלמודים ומהעבודה, ורוב רובם נמצאים בטפול קציני מבחן וטפול מזנע. הם באים אלינו למשק לקבל חינוך אזרחי, קידום ותודעה לעבודה לקראת הגיוס לצה"ל. זאת מסגרת שלישית שהיא מסגרת קשה, מסגרת של מצוקה ממש. אני מוכנה לתת דו"ח ומחקר פסיכולוגי שעשינו על המסגרת הזאת. בכמה קבוצים יש לנו קבוצות כאלה, ואנחנו לקראת ינואר 75 לתגבר את המסגרת לפחות ב-6-7 חברות נוספות. כל זה נמצא בתוך המספר של 3500 ילדים, כלומר, הם כלולים בתוספת של 1300 ילד.

קריאה:
אולי תוכלי לפרט לנו כמה יש לכם במסגרת בית ספר יסודי, כמה במסגרת בית ספר תיכון, וכמה במסגרת הכשרות צעירות.

גב' אטיאס:
אני מוכנה לשלוח את החומר הזה. כתנועה הקבוצית אנחנו מודעים לכך שאנחנו חייבים לעשות יותר ולתרום כמה שאפשר בנושא הזה. הקשיים לנו הם כאלה שמעכבים עלינו, וכבר דיברתי עליהם: עלות אחזקה, שכון, צוות המדריכים.

היו"ר ח. גרוסמן:
על העלות פירסת. האם יש לך נתונים ביחס לשכון?

גב' אטיאס:
בתשל"א לא היו לנו כל כך הרבה בעיות שכון, כי בזמנו משרד השכון בנה פינות נוער. כשאנו בונים פינת נוער אין היא נבנית כמענק. בונים פינת נוער בקבוץ כאשר משרד השכון נותן הלוואה בתנאים נוחים לקבוץ. בדרך כלל, פינה כזו נפדית אחרי 3 מחזורי קליטה של נוער. בתשל"א משרד השכון הקציב הקצבה לא מבוטלת לבנית פינות הנוער בתנועה הקבוצית. בתשל"ג-ב היתה הפסקה ולא נבנו בכלל פינות נוער. בתשל"ד נבנו פינות נוער שקוצצו, והילדים עוד נמצאים במקומות. בתשל"ה, התקציב של 6,5 מליון משל"ד שהיה מיועד לשלושת הזרמים הקבוציים, ירד ל-2,5 מליון. (יש להוסיף לזה גם את הזרם הדתי). למעשה, זה יוצא לכל זרם קבוצי של התנועה הקבוצית כפינה וחצי. פינה כזאת כוללת 10 חדרי מגורים, כחה, מחסן ומועדון.

פנינו בברית החנועה הקבוצית לשר השכונ, והברית קיבלה הבטחה שיעשו משהו על מנת לתגבר את הקליטה לשנה הבאה. אנחנו עומדים בפני בעיות חמורות מאד בחנועה הקבוצית גם בשכונ.

קריאה:
אני עדיין לא מביין איך בשנת תשל"א קלטתם 4500 ילדים ובתשל"ב לא היתה

לכם אפשרות לקלוט כמות כזאת.

הלו"ר ח גרוסמן:
יש פינות נוער שמתבלות או שנפדות על ידי הקבוץ.

קריאה:
עדיין אינני מביין כיצד המקום של 4500 הצמטצם ל-2200.

גב' אטיאס:
עדיין לא גמרתי את דברי. יש פינות נוער שיצאו מכלל שימוש. בינתיים היו אי-אלה שינויים במדינה. יש לנו היום פינות שאיננו יכולים לאכלס בהן נוער, מכיוון שדורשים מאיתנו בניה בטחונית. בכדי לקלוט נוער בשכונ, אנחנו צריכים להצמיד לבניה זאת גם מקלט. אם איננו עושים זאת, לא משרד החנוך, לא עלית הנוער ולא משרד הסעד לא מאשרים בבדיקת כושר קליטה את המקום. אתן לכם דוגמא.

ביוטבתה קלטו לפני שנתיים בבתה ז' 22 ילדים מירוחם, אופקים ונתיבות. כבר לפני שנתיים פנינו לבנית פינת נוער והוקצב להם סכום כסף מסוים כדי שמשרד השכונ יבנה שם. השבוע קבלנו הודעה שלא יכולים לבנות שם, כי התקציב שהיה מיועד איננו מספיק כבר, ואני צריכה מהתקציב של השנה הבאה להוסיף כי שם כבר צריכה להיות בניה אחרת ובניה בטחונית. יוטבתה נמצאת היום קצת במרכז הארץ, ומה נאמר בקשר לגשר הזיו ומקומות דומים שהקליטה מטרפדת שם בגלל בניה שצריכה להיות בניה בטחונית.

בקליטה אצלנו איננו נותנים לילדים צריפים. אנחנו חייבים לתת שכונ נאות, ועם כל השרותים הדרושים בו. אני יכולה לומר שהוועדה שליד ראש הממשלה ביקרה בתל יוסף ששם מתחנכים קרוב ל-220 ילד, כולל 120 ילדי סעד והשאר מאזורי מצוקה, אז שם הילד לא חייב להיות עם רמה למודית גבוהה. שם יש מנהל וצוות עובדים שמסורים מאד לעבודתם ומוכנים לתת שיעורי עזר רבים. לפני שנה הבטיחו לו הרחבת כתות מקרן לחינוך של הסוכנות היהודית, ועל סמך הוא קלט ילדים. היום יש שם צפיפות בלתי רגילה בכתות. הוא אמר לוועדה: הביטו, במשקים יש מקומות לפנימיה, מקומות בחוץ בית ספר אין. תבנו אצלי, תוציאו את הפרוייקט שהבטיחו לפני שנתיים ואני מתחייב בשנה הבאה לקלוט עוד 120 ילדים.

כאן יש בעיות מאד מאד מגוונות הן בפנימיה בקבוץ מצד אחד, והן בבית הספר האזורי מצד שני. שם מדובר על כתות גם מקצועיות, מדובר על מעבדה, על כתות שבהם הצפיפות רבה. אנחנו הגענו וראינו איך כתה אחת לומדת בתוך פרוזדור בדרך לכניסה לחדר האוכל, אבל שם הובטחו דברים. עבורי זה מקום קליטה שאולי לקראת תשל"ה הוא יהיה סגור לפני כי אין לו אפשרות לקלוט. בבית הספר אין מקום, אבל יש לי מקום בפנימיה; ואני יכולה להכניס ילדים לגניגר שזה משק קולט עם רמה חינוכית מצוינת, אבל אין לאן לשלוח את הילדים ללמוד. הבעיות הן מאד מורכבות ולא פשוטות.

אנחנו עומדים כעת בלחץ מתמיד מצד פניות של עובדות משרד הבטחון שבאות שאומרות שבשום אופן לא יכולות להוציא את הילד מהבית למוסד. הן רוצות משפחה מאמצת, חינוך ויחס של קבוץ. אני חייבת לציין כאן שהקשר שלנו הוא לא רק עם הילד, אלא

גם עם המשפחה. כשאנחנו מחנכים את הילד בקבוץ, אנחנו גם מבקרים במשפחה ומביאים את המשפחה לקבוץ. בחפץ לב הייתי מזמינה את כל הוועדה לראות מוסדות שלנו האלבעת הזרמים של התנועה הקבוצית. תוכלו לראות אז איזה רמה חינוכית אנחנו נותנים לילדים.

עליה הנוער מודעת לזה. היא אומרת: מה אתם רוצים, אתם נותנים חינוך גבוה מאד ואתם רוצים כסף. אין לנו אפשרות לזה. גם משרד הסעד נוהג בדרכו, ואצלנו הגרעון הולך ומצטבר על כל ילד וילד.

אתמול כאב לי מאד להודיע למדריך מראש הנקרה שנוהג מדי שנה לעשות טיול עם הילדים לקפריסין, שלא אוכל להעלות את החקציב (בדרך כלל זה עולה 4000 ל"י) וזה יהיה שוב על גבו של המשק, כי איננו יכו לים להשתתף. אנחנו עורכים להם פעולות חטיבה, מחנה קיץ, קיטנות, שעורי נגינה, מקהלות, טפול רפואי וכו'.

השנה כמעט ולא נקלוט ילדי חוץ. יש לנו מעט מאד, ומי שישנו משלם 600 ל"י לפי התעריף החדש. איננו מחלהבים מקליטת ילדי חוץ לאחר הנסיון שהיה לנו, כי אלה ילדים שבאים ממצוקה חברתית ולא כל כך כלכלית, ושני ההורים יכולים לשלם את הסכום הזה. יש לנו ילדים כאלה, אבל הם בבחינת חריג.

היו"ר ח. גרוסמן:
עדיין לא שמענו את כל האנשים, אולם לצערי אלינו לפנות את החדר.

ח"כ דרובלס:
כל החומר שאנחנו מדברים עליו הוא חשוב מאד, אבל באחת הישיבות, לפני כשבועיים, שמענו שבהעברה ממשרד הסעד למשרד החינוך של כמה מוסדות, הרי כמה מהם נסגרו. אם נמשיך את הדיון, כדאי היה אולי לסכם את הבעיה ההיא.

היו"ר ח. גרוסמן:
את הנושא ההוא סיכמנו, אם כי אינני חושבת שפתרנו את הבעיה, אבל הסיכום שלנו ישנו. כשנגמור את הדיון הזה, אולי נחליט על וועדה משותפת עם וועדת החינוך.

אני מודה לכם מאד. רציתי לדעת אם אתם יכולים לבוא מיום חמישי הבא במקום ישיבה למרכז השיקום של תל-השומר? בינתיים נקבל חומר ממשרד החינוך, ממר מררי, מגב' חניתה. אני חושבת שכדאי לנו ללכת למרכז לשיקום. קבלנו הזמנה לפני חצי שנה, וכדאי לעשות זאת במקום ישיבה. בעוד שבועיים נמשיך בנושא הזה, ב-18 לחודש בירושלים.

אנחנו ננסה להעלות את הנקודות לחברי הוועדה, כדי שישמש לנו 'ניר עבודה'.

ח"כ שמעוני:
אני מניח שלגבי הוצאת ילדים מסביבתם והעברתם לפנימיות צורך בהקמת לפנימיות נוספות. אני מניח שיש דו"חות על הענין והייתי מציע שנראה אותם. דרכי הוצאתם של ילדים מסביבתם הם חשובות מאד.

קר יאה:
הכוונה היא מיצוי וכיסוי של השטח במידה מספקת; מה קורה בישובים שבהם לשכת הסעד אינה פועלת כראוי.

ח"כ שמעוני:
לדעתי, זה המפתח לכל ההמלצה שלנו. על מה נמליץ? הייתי רוצה קווים ראשונים כדי לדעת לקראת מה זה הולך.

נבקש את הדברים והם יובאו לפנינו.
תודה רבה לכולכם.

היו"ר ח. גרוסמן:

(הישיבה נעולה)